

Stari zanati, značaj psiho-socijalne podrške i rodni stereotipi

Od pohvale do podsticaja za više žena u biznisu

Samo najodvažnije žene koje vešto barataju razbojem za tkanje, iglama za pletenje ili vez, u nekom momentu smognu hrabrost da se otisnu u preduzetničke vode, dok većina u tom smeru ne napravi nijedan korak. U praksi se potvrdilo da su finansijski podsticaji za žene koje se bave starim zanatima nedovoljni, podrška nadležnih često deklarativna, a "podsticaji" koji se ne mere novcem – pohvale i ohrabrenja, uglavnom potpuno izostaju. Zato je, posebno u svetlu kovid 19 krize, najbolje krenuti obrnutim redosledom – od psiho-socijalne ka drugim vidovima podrške, kako bi ove posebne dame konačno čvršće stale na noge

Psiho-socijalna podrška često je zanemarena komponenta u našem društvu, iako stručnjaci iznova ukazuju da nedostatak samopouzdanja najviše utiče na žene da odustanu od ambicija. Tu tezu je na neki način potvrdilo jedno od istraživanja koje je sprovela **Etno mreža**, krovno udruženje proizvođača rukotvorina. Prema tom istraživanju, preduzimljive žene iz ove oblasti, vlasnice firmi, najčešće su jedinice u porodici, koje su od ranog detinjstva dobijale poruke da su pametne, sposobne, vredne. Sa druge strane, žene koje su odrastale drugačije, koje su usled rodno nametnutih uloga često sputavane, omalovažavane i u poziciji da se, kad stasaju, više bave decom, kućom i starim roditeljima, nemaju mnogo vremena za lični, profesionalni i emotivni razvoj.

RODNI STEREOTIPI I MOGUĆNOST IZBORA

Imajući sve u vidu, **Etno mreža** je u saradnji sa **NALED-om**, a uz podršku ambasada Kanade i SAD-a, u program ovogodišnjih tkačkih kolonija, pored predavanja etnologa, kustosa i dizajnera, uvrstila i predavanje posvećeno psiho-socijalnoj podršci, sa posebnim osvrtom na kovid 19 krizu. To je bio još jedan način da se pomogne, pre svega ženama koje su izabrale da se bave izradom rukotvorina, da izađu iz klasičnih tradicionalnih uloga i postanu preduzimljive i svoje. Radionicu je vodio pedagog i psihološki savetnik Jovan Ratković, zajedno sa kolegicom Verom Despotović, a kako ističe, namenjena je podjednako ženama i

muškarcima, kako bi se ohrabрили i podstakli na novi način razmišljanja i slobodan izbor.

"Žene sa kojima smo radili su srednje i starije dobi, bez zaposlenja i redovnih primanja, sa mnoštvom tzv. 'porodičnih i kućnih' obaveza. Ipak, sve su se uključile i razumele suštinu priče o rodnim stereotipima, koji neminovno vode i do porodičnih i bračnih odnosa, do preuzetih uloga kojih najčešće nismo ni svesni", objašnjava Ratković.

U kriznim situacijama poput ove koju je nametnula pandemija, porodični i bračni odnosi generalno počinju da funkcionišu bliže tradicionalnom modelu, kaže ovaj stručnjak, dodajući da takav model ponašanja ljudima daje dozu psihološke sigurnosti, ali, zbog toga ujedno dolazi i do regresije onoga

ko je u zajednici potčinjen. A patrijarhat je u Srbiji i dalje jak. Vreme kada se žene nisu obrazovale, kada se podrazumevalo da muškarci rade u polju, a one ostaju u kući, nije u dalekoj prošlosti.

"To je suptilno utkano u sve nas. Naučeni smo da tako mislimo i delamo. I na to smo ukazali u delu radionice gde su, na primer, žene imale zadatak da iznesu što više osobina muškaraca i žena, a potom da naprave poređenje. Pokazalo da brojne aktivnosti ne moraju da budu isključivo muške ili ženske. Recimo – izbor zanimanja. Kod nas je tipično za ženu da bira da bude učiteljica, negovateljica, doktorica, ali ne i inženjer građevine, vatrogasac ili političar. Osim

**PODRŠKA JE VAŽNA:
Radionica u Staparuu**
Foto: Privatna arhiva

uverenja da ta zanimanja nisu za ženu i očekivanja da zbog takvog izbora doživi osujećenje u porodici, okolini, pa i u samoj sebi, nema stvarnog razloga da neka devojka ne izabere da postane baš pilot, oficir ili rudarski inženjer”, navodi Ratković.

Ratković kaže da opisane tehnike i istraživanje opštih društvenih fenomena, dovode do spontanih, sopstvenih uvida učesnica, a to je odličan način da se one ohrabre. Zatim mogu, mada i ne moraju, da te uvide primene na život.

PODRŠKA

Dobar primer su žene koje su izabrale da se profesionalno posvete izradi tradicionalnih rukotvorina. Mnoge od njih su veštinu nasledile od majki i baka, ali su se godinama time bavile samo ih hobija. Uz obuke koje im je organizovala **Etno mreža**, osposobljene su da naprave visokokvalitetne proizvode, od kojih su neki “otišli u svet” kao unikatan protokolarni poklon za državnike i direktore.

“Problem koji smo u startu uočili jeste nedovoljno sopstveno vrednovanje, koje se preslikava i na odnos prema pro-

izvodu. Jedan od načina osnaživanja je i kroz uvođenje novih kanala za plasman rukotvorina kao turističkog proizvoda i diplomatskih poklona. Lokalni vašari i pijace nisu mesta za prodaju finog ručnog rada koji nosi obeležja naše kulturne baštine. Zato je neophodno da od deklarativne podrške za očuvanje nasleđa i osnaživanje žena, pređemo na konkretne mere koje će potvrditi da istinski vrednujemo zanatska znanja i žene kao razvojni potencijal”, kaže predsednica **Etno mreže** i izvršna direktorka **NALED-a Violeta Jovanović**.

Prema njenim rečima, lokalne samouprave bi mogle da daju svoj doprinos tako što bi im ustupile gradske galerije po povlašćenim cenama. **Etno mreža** apeluje i na Ministarstvo spoljnih poslova da opremi naše ambasade u inostranstvu rukotvorinama kao protokolarnim poklonima, i kroz promociju kulturne baštine Srbije pomogne i ovim ženama da ostvare prihod.

“Država bi trebalo da finansira obuke, gde bi žene sa predznanjem u tkanju, pletenju ili zlatovezu dodatno poboljšale svoje veštine. One koje se posebno ista-

knu bile bi angažovane preko javnih radova i plaćene za izradu rukotvorina za diplomatske poklone”, kaže Jovanović. Onima koje su najodvažnije i rešene da budu same svoje gazde, odnosno preduzetnice, potrebno je obezbediti veće finansijske podsticaje, smatra predsednica **Etno mreže**.

“Od pomoći za samozapošljavanje od oko 250.000 dinara, koja im je sada na raspolaganju, ove umetnice mogu da pokriju samo obaveze prema državi u prvoj godini poslovanja, ali ne i troškove repromaterijala. Ako zaista želimo da im damo šansu, njima su u najmanju ruku potrebni podsticaji bar u iznosu koji dobijaju investitori po radnom mestu”, navodi ona.

Posebnu pažnju, dodaje, potrebno je posvetiti mladima, koji osim sporadičnih radionica nemaju gde da se okušaju u tkanju ili vezu, i tako prenose tradicionalne veštine na buduće generacije. Ta bi se prepreka lako savladala, ako bi se u obrazovni sistem vratili ili uveli predmeti koji ih uče starim zanatima, kao što je, recimo, slučaj u skandinavskim zemljama. ¶

S.P.